

† TIMOTEI

DIN MILA LUI DUMNEZEU, ARHIEPISCOP AL EPARHIEI ARADULUI

Iubitului cler, cinului monahal și dreptcredincioșilor creștini, binecuvântare, bucurie și pace de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos

Cinstiți credincioși și credincioase,

După privegherile Săptămânii Sfintelor Pătimiri ale Domnului, toți creștinii au participat la slujba măritei Învieri din miez de noapte, când au fost și chemați la primirea luminii de la Sfântul Mormânt din cetatea Ierusalimului, care și în bisericile de pretutindeni este închipuit pentru așezarea Sfântului Epitaf sau icoana prohodirii Mântuitorului spre închinare.

Momentele înălțătoare înlesnesc gândirea la întreaga viață creștină cu rosturile ei, într-o atmosferă ce vestește zorile unei zile binecuvântate, icoană a celei neînserate. Cuvântul apostolului neamurilor stăruie în mintea fiecărui credincios: ”Noaptea e pe sfârșite; ziua este aproape. Să lepădăm dar lucrurile întunericului și să ne îmbrăcăm cu armele luminii”.^[1] Încolonarea în procesiunea ce deschide slujba rânduită pentru începutul zilei și înconjurarea bisericii de la apus spre răsărit, în frunte cu sfânta cruce și steagurile biruinței, împărțindu-se lumânări nenumărate, angajează întreaga suflare la înălțarea cugetului spre cele cerești, în intonarea imnului de biruință: ”Învierea Ta, Hristoase Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi pe pământ ne învrednicește cu inimă curată să Te slăvim”.^[2] În loc central e Sfânta Evanghelie purtând pe coperte cele două sfinte icoane, adică cea a Răstignirii Mântuitorului și cea a Învierii Sale, alăturând și icoana împodobită a acesteia ca întărire a sensului ceremonialului spre luarea aminte a tuturor celor care trăiesc cu momentul slujbei însuși evenimentul prăznuit. Împreună cartea și icoana sau vestea cea bună a venirii lui Dumnezeu în lume și Învierea întregii făpturi pecetluiesc în esență învățătura de temelie a Bisericii că ”Dumnezeu S-a întrupat, ca noi să fim îndumnezeiți.”^[3] Astfel, cuvântul de învățătură al Bisericii, imnografia ei, ca și sfintele icoane vestesc măreția Învierii în armonii pământești și îngerești, clopotele de pretutindeni purtând în depărtări nesfârșite ecourile nădejdlor de bine. Săptămâna îndurerată a făcut loc celei luminate,

reamintind creația și întrezărind recrearea întregii lumi întru slava lui Dumnezeu. În scurte cuvinte cântarea bisericească oglindește această realitate, astfel: ”Cu patima Ta Hristoase, din patimi ne-am liberat; și cu Învierea Ta, din stricăciune ne-am izbăvit; Doamne, mărire Ție!”[4] În același sens, Sfântul Apostol Pavel se întreabă: ”Unde îți este, moarte, boldul tău?... , răspunzând: Dar să dăm mulțumire lui Dumnezeu, Care ne-a dat biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos!”[5] Sfântul Ioan Gură de Aur reluând în tălmăcire textul spune: ”Unde-ți este iadule, biruința? Înviat-a Hristos și tu ai fost nimic. Sculatu-s-a Hristos și au căzut diavolii. Înviat-a Hristos și se bucură îngerii. Înviat-a Hristos și viața stăpânește. Înviat-a Hristos și nici un mort nu este în groapă; că Hristos sculându-Se din morți, începătură celor adormiți S-a făcut.”[6] Împreună cu citirea biblică, învățătura și cântarea bisericească, icoana îmbie vederii cele ce se cunosc din Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție într-o minunată cuprindere. Astfel se înțelege icoana prin cele împărtășite de apostolul amintit, cum anume ”Cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-au suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El.”[7]

Lubiți frați și surori în Hristos Domnul,

Se cunoaște aceea că, arătările Mântuitorului după Sfântă Învierea Sa sunt cuprinse în unsprezece pericope evanghelice numite luminânde sau, în limbile vechi liturgice, svetilne sau voscresne și care își găsesc tâlcul atât în inmografie, cât și în iconografie în duminicile de peste an. Adesea, pe alocuri, icoana praznicului cuprinde momentul cunoscut după Evanghelia slujbei Învierii, adică ”mormânt deschis și doi îngeri, cu veșminte strălucitoare șezând la marginea acestuia; iar Domnul călcând deasupra pietrei și binecuvântând cu mâna dreaptă, ține cu stânga steagul pe care este imprimată crucea aurită; mai jos ostașii: unii fugind, alții zăcând pe pământ; iar de departe mironosițele venind cu năstrape sau vase de miresme.”[8] Această reprezentare fiind însă de proveniență apuseană, s-a rămas la cea de la început, adică de stil bizantin răsăritean, simbolică, privind coborârea la iad a Mântuitorului, constând în ”înfățișarea iadului ca o peșteră întunecoasă, dedesubt de dealuri, îngerii purtând veșminte luminoase, legându-l cu lanțuri pe Belzebut, stăpânitorul iadului, ca și pe demoni, pe unii bătându-i, iar pe alții gonindu-i cu sulite; de asemenea câțiva oameni fără haine și legați cu lanțuri, privind în sus spre slobozire. Pe acest fond multe lacăte sau încuietori sunt sparte, iar porțile de aramă aruncate pe jos; Mântuitorul, având împrejur nemărginită lumină și mulți îngeri, calcă pe ele, ținând cu mâna dreaptă pe Adam, iar cu stânga pe Eva. De-a dreapta Înaintemergătorul arată către Domnul, lângă el stă David și alți împărați sau drepti purtând cununi sau coroane; iar de-a stânga proorocii Iona, Isaia, Ieremia și dreptul Abel, la fel purtând cununi”.[9] O lămurire în gândirea teologică este dată de troparul liturgic considerat ca un rezumat al învățaturii ortodoxe

despre învierea lui Hristos: ”În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, în rai cu tâlharul și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost Hristoase, toate umplându-le Cel ce ești necuprins”. De fapt și în legătură cu reprezentarea amintită prima dată cu mormântul gol, Sfântul Ioan Gură de Aur afirmă că ”după Înviere a venit îngerul”,^[10] subliniind în felul acesta faptul învierii ca o taină. În acest context părintele D. Stăniloae subliniază că, ”Hristos nu rămâne în starea morții, decât atât cât să se vadă că El a murit cu adevărat, adică până a treia zi. Unirea deplină ca om cu Tatăl prin jertfă Îi aduce fără întârziere starea de înviere. Aceasta arată că nu se ajunge la înviere fără să se treacă prin moarte ca jertfă, dar nu numai ca să se arate că trebuie să se treacă de la trupul muritor la cel nemuritor, ci și pentru că starea la care se ajunge prin moartea ca jertfă e o stare deplină cu Dumnezeirea, deci cu totul superioară celei trăite în trupul muritor. E o stare la care trece prin moarte cel ce va învia. Hristos Domnul ajunge la înviere îndată după starea în care intră prin moartea primită ca jertfă”.^[11] Și ”în Hristos dăruirea în mod cu totul voluntar și iubitor e oprită înaintea până la desființarea totală a ființei umane ... pentru a o birui. Aceasta a făcut ca din moarte să treacă ușor la viața învierii”.^[12] Același teolog, în tâlcuirea ce o face Comentariului la Evanghelia Sfântului Ioan de către Sfântul Chiril al Alexandriei, explică într-un mod mai pe înțeles această stare astfel: ”Timpul, sau desfășurarea vieții creaturii, nu mai înseamnă înaintarea spre moartea care e starea de corupție nevindecabilă și veșnică, ci e înaintarea spre viața în veci incoruptibilă în Dumnezeu”...^[13] Același subliniază că ”Domnul, biruind moartea, nici iadul nu-L va putea ține în el...”^[14] Lumina Învierii domină întreaga lume, călăuzind oamenii spre cer.

Dreptmăritori creștini și creștine,

Cunoscut fiind faptul că, anul acesta este declarat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, la inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, drept *Anul omagial al sfințelor icoane, al iconarilor și al pictorilor bisericești și Anul comemorativ Justinian Patriarhul și al apărătorilor Ortodoxiei în timpul comunismului*, se cuvine a stăruii asupra icoanei evenimentului reprezentativ pentru viața creștină, Învierea Domnului, știind și aceea că fiecare renaște și învie cu El prin împlinirea binelui, înlăturând răul legat de păcat, moarte și iad. În virtutea respectării acestui calendar de suflet este de arătat recunoștința față de toți cei care s-au dovedit icoane pilduitoare pentru poporul dreptcredincios și au adormit în nădejdea Învierii și a vieții veșnice. Și așa precum cinstim pe cei ce au lăsat scrieri sfinte, nu pot fi uitați cei ce au dăruit Bisericii drept învățătură și pildă icoane spre cinstire, ele înfățișând evenimente și oameni aleși. Șirul iconarilor, pictorilor bisericești și al tuturor celor cu îndeletniciri înrudite, urmați de ucenici harnici și înzestrați, continuă și în prezent în perspectiva unui viitor promițător pentru tot ceea ce aduce afirmarea

Bisericii pe diferitele coordonate ale vieții. Operele tuturor rămân pentru eternitate ilustrând puternica lor personalitate. Osârduitorii în acest câmp stăruie ca lumina icoanei să poată fi întrezărită de toți închinătorii ei și să-i învăluie înlesnind comuniunea ce tinde spre desăvârșire. Strădania lor constă în a transpune pe cinstitorii sfințelor icoane în lumina adevăratei trăiri spirituale. Rugăciunea Bisericii însăși redă o atare stare prin cuvintele: ”În Biserica măririi tale stând, în cer ni se pare a sta, Născătoare de Dumnezeu, ceea ce ești ușă cerească, deschide nouă ușa milei tale”.^[15] Pictarea sfințelor lăcașuri dă imaginea Bisericii biruitoare din cer în legătura iubirii cu cea de pe pământ, asigurând unitatea a ceea ce numim Trupul Tainic al Domnului care este Cap al Bisericii. În eparhia arădeană Catedrala nouă și mai multe biserici așteaptă luminarea sfințirii spre mângâierea celor ce le ctioresc. Întreaga istorie biblică și bisericească înfățișează iconografic în biserici biruințele vieții spirituale, de care se împărtășesc cei care le prăznuiesc cu evlavie. În privința icoanei de referință, ca și a celorlalte, nu se uită discernământul între înzestrarea iconarului – ea însăși dar ales – și lucrarea harului dumnezeiesc, arătată mai ales prin icoanele nefăcute de mână omenească și cele făcătoare de minuni. Înaintea sfințelor icoane cerând luminarea întregii ființe omenești și luminați fiind cu bucurie sufletească să dorim unii altora cele cuvenite de marele praznic al Sfințelor Paști, aducând mulțumire și laudă lui Dumnezeu, Tatăl și Fiul și Sfântul Duh. Amin.

Al vostru, către Domnul rugător și de tot binele doritor,

**† Timotei
Arhiepiscopul Aradului**

¹ Romani 13, 12;

² Stihovna Învierii, glas VI;

³ Sf. Atanasie cel Mare, Despre Întruparea Cuvântului, în Scrieri, part. I, trad. Pr. Dumitru Stăniloae, în Părinți și Scriitori Bisericești, București, 1987, cap. 54, p. 151, nota 115;

⁴ Stihovna Învierii, glas I;

⁵ I Cor. 15, 55 și 57;

⁶ Cuvânt ..., în Slujba Învierii, București, 1998, p. 45 – 47;

⁷ I Cor. 2, 9;

⁸ C. Săndulescu-Verna, Erminia picturii bizantine după versiunea lui Dionisie din Furna, Timișoara, 1979, p. 156 și 338; cf. Mt. 28, 1 – 15;

⁹ Cf. Idem, p. 155 – 156; A se vedea și slujba din Sfânta și Marea Sâmbătă;

¹⁰ Omilii la Matei, în Scrieri, partea a treia, în Părinți și Scriitori Bisericești, trad. Pr. D. Fecioru, vol. 23, București, p. 993;

¹¹ Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, Craiova, 1987, p. 194 – 195;

¹² Idem, p. 353

¹³ Scrieri, part. IV, trad. pr. Dumitru Stăniloae, în Părinți și Scriitori Bisericești, vol. 41, București, 2000, p. 1141, nota 2155;

¹⁵ Tropar, Utrenia zilelor de rând în Postul Mare, Antologhion, vol. II, Arad, 2007, p. 64